

is ajánl az ilyen egyesületek megbeszéléseire és helyesnek tartaná, ha különösen a fiatalokúak bírái tartanának ezekben erkölcsi tárgyú előadásokat, mert ezeknek és a patronázsznak a működésében sokkal fontosabbnak véli a pedagógiai, mint a szigorúan bírói tevékenységet.

Különösen érdekesek azok a fejezetek, amelyekben a hivatott vezetők, az iskolai, katonai és hivatali vezetők erényeit fejtegeti, majd áttér a politikai vezetők kötelességeinek ismertetésére. Amilyen lelkiismeretes aprólékossgal sorolja fel a gyermeknevelés tényezőit, éppen olyan emelkedett szellemmel jellemzi a hivatott vezetőket. Mindenekelőtt hangoztatja, hogy az embervezetés lélekvezetés s azért az emberekhez csak a lélek nyelvén lehet szólani. Csak az a vezető érdemel tiszteletet, aki maga is tiszteli azokat, akiket vezet. A türelmetlenségnek és erőszaknak kettős veszedelme van: nemtelen érzéseket ébreszt, a nemeseket pedig eltompítja. Csak az a hivatott vezető, akinek sikerül másokat is vezetőkké nevelni s magát ezáltal bizonyos idő múlva fölslegessé tenni. Az igazi vezető érzi azt, hogy neki nincs több megengedve, mint más embereknek, hanem több van megtiltva. Ha a vezetők az erélyt türelemmel egyesítik, ez nem fogja az engedelmisséget gyöngíteni, mert sohasem vágyódtak az emberek annyira az engedelmisség után, mint most, de szabad polgárok módjára akarnak engedelmeskedni. Csak az követelhet engedelmisséget, akit nemes célok vezetnek, aki tehát szintén engedelmeskedik. A reális politika nevében nem szabad az erkölcsi érzéket figyelmen kívül hagyni, mert ez is reális tényező. Hiábavaló a népnek politikai nevelése, ha a központi hatalom nem áll erkölcsi alapon. Az igazi előkelőség az önfegyelmezésben nyilvánul. Érdekesen fejtegeti az arisztokrácia szerepét a demokratikus államokban s a monarchikus államforma jövőbeli hivatását is.

A szerző maga is hangoztatja, hogy azok az elvek, amelyeket hirdet, nem mind újak. Új azonban az a mód, ahogyan ezekből az elvekből a politikai nevelés egész rendszerét fölépíti. Az az emelkedett szellem pedig, amely az egész könyvből kiárad s az előadásnak lelkes hangja nemcsak hasznos, hanem élvezetes olvasmányá is teszük Foersternek ezt a munkáját.

Suszter Oszkár.

A. B. de Bary: The letters of a schoolma'am. With an introduction by the Earl of Shaftesbury. London Dent. 1913.

Ez a munka tulajdonképen pedagógiai regénynek készült levelekben. Meg akar ismertetni bennünket egy angol tanítónő helyzetével, akadályaival, avval az élettel, amelyet az egy eldugott kis falu-

ban él. Bár regénynek nem tartalmaz elég cselekvényt, néha hosszadalmas és unalmas, elég hű képet rajzol az angol tanítónő életéről. Látjuk benne a pedáns igazgatót Mr. Pædagogue-t, aki a kínzásig viszi a felügyeletet s jelképe a mult századbeli herbartianus iskolamesternek; a «County council» bürokratizmusát, hű képet nyújt a falusi gyermekek különböző típusairól, azokról a nehézségekről, melyekkel egy tanítónőnek meg kell küzdeni, míg magához hódítja a gyermekek rokonszenvét, a szülők bizalmatlanságáról, mellyel az új tanítónőt fogadják, amely vonásokat lényegében a saját tapasztalatainkból mi is ismerjük. Miss Marston típusa a buzgó tanítónőnek, aki külön is szeret foglalkozni a tanítványaival s rövid idő alatt teljesen megnyeri azok szeretetét. Az utolsó levél buzdítás a tanítói pályára, mely a faluban a legnehezebb, de legszebb. «Egy kis wiltshirei faluban még most is mutogatnak az idegennek egy kis házat, ahol tizenkét évvel ezelőtt halt meg két öreg kisasszony. A látogatónak megmondják, hogy «itt laktak a Vesey-kisasszonyok», s ha részleteket kérdezzünk róluk, meghalljuk, hogy ez a két nő szegény és beteges volt, s mégis segítettek egyet-mást a faluban a vasárnapi iskola körül; meglátogatták a betegeket, kertészkedtek, s mindig szívesen segítettek másokon. Ezenkívül semmi másra nem voltak képesek s mégis mindenki végtelenül sajnálja őket. Tizenkét évig gyászolni valakit ilyen kicsiny jótettekért. Nem ékes bizonyítottéka-e ez a falu egyhangúságának, de egyben azok jóságának és hálájának is, akik a faluban laktak?» Ez a lelkes hang vonúl végig az egész könyvön, lelkesedés a falusi tanító munkája iránt, ez értékes és olvasásra méltóvá teszi a könyvet.

I. L.

La langue française en Hongrie par Hubert Morand, agrégé de l'Université. A Gand-ban, 1913. tartott *Congrès de la Langue française* kiadványából különny. (Section de Propagande) 1914.

Ismeretes az a mozgalom, amely a belgáktól kiindulva, azt célozza, hogy a hovatovább nagy népszerűsége jutó mesterséges nemzetközi nyelvek helyett ismét a francia foglalja el azt a helyet, amely a XVIII. században az övé volt, t. i. legyen minden nemzetközi érintkezésnek épp olyan általánosan elfogadott hivatalos nyelve, mint amilyen most pl. a diplomáciában. A Gandban tavaly tartott harmadik nemzetközi francianyelvi kongresszusnak, mely az ezirányban működő erőket összehozta, propaganda-osztályán tartotta a címül írt előadást a szerző, aki, mint írja, két évet töltött Budapesten, ahol a b. Eötvös J.-kollégium francia tanára volt. A budapesti tartózkodás apró, személyes emlékezéseken látszik meg főleg. Megtudjuk, hogy a szerző